

**İLK TBMM’NİN TASARRUF TEDBİRLERİNE BİR ÖRNEK;
DÜĞÜNLERDE MEN’İ İSRÂFAT KANUNU VE KAMUOYUNDAKİ
YANSIMALARI
(AN EXAMPLE OF THE FIRST GRAND NATIONAL ASSEMBLY
OF TURKEY’S AUSTERITY MEASURES;
“DÜĞÜNLERDE MEN’İ İSRÂFAT KANUNU [LAW FOR THE
PROHIBITION OF EXTRAVAGANCES AT WEDDINGS]” AND
PUBLIC OPINION)**

*Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN**

ÖZET

Bu çalışmada, ilk TBMM’nin 25 Kasım 1920’de çıkarmış olduğu en spesifik kanunlardan birisi olan “Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu” ve kamuoyundaki yansımaları ele alınmıştır. Meclisin bu kanunu çıkarmadaki öncelikli amacı Milli Mücadele nedeniyle toplumun maddi birikiminin gereksiz yere sarf edilmesini engellemektir. Diğer bir amaç ise düğünlerde yapılan israftan kaynaklanan sosyal problemleri çözüme ulaştırmaktır. Ancak zamanla kanunun uygulanmasında yaşanan aksaklıklar onu tartışılır hale getirmiş ve söz konusu kanun 1967’de yürürlükten kaldırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlk TBMM, İsrâf, Düğün, Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu, Cumhuriyet Dönemi.

ABSTRACT

This study discusses one of the laws passed by The First Grand National Assembly of Turkey, “Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu” (Law for the Prohibition of Extravagances at Weddings), which was put into law on Nov. 25, 1920. The primary purpose of this law was to prevent wealth from being squandered during a time of National Struggle (“Milli Mücadele”). The Assembly also hoped to eliminate various social problems caused by extravagant and expensive weddings. Overtime, deficiencies in the implementation of the law caused its value to be questioned, and it was eventually repealed in 1967.

Keywords: The first Grand National Assembly of Turkey, Extravagance, Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu (Law for the Prohibition of Extravagances at Weddings), Republican era.

* Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölüm Başkanlığı, Afyonkarahisar/Türkiye.
fsahin@aku.edu.tr

GİRİŞ

Türk toplumunun önemli geleneksel tutumlarından birisi düğünlerdir. Düğün teşrifatı çok boyutlu karakter taşıdığından toplumun sosyo-ekonomik durumunu da yansıtmaktadır. Toplumsal refah zayıfladığında düğünlerde yapılan harcamalar sosyal sıkıntılara sebebiyet vermiştir. Nitekim düğün masraflarının had safhaya ulaştığı dönemlerde evlilikler azalmış, nüfus artışı düşmüş, toplumsal ahlak zaafa uğramıştır. Keza borçlanarak evlenme arttığı için yeni kurulan aileler birçok sıkıntıyla baş etmek zorunda kalmıştır.

Bunun yanında toplumda varlıklı olarak ifade edilen kesimin düğünler vesilesiyle yaptıkları lüks harcamalar yoksul kesimin tepkisini çekmiş, halkın manevi yapısını ve toplumsal düzeni sarsmıştır¹. Bu şekilde mesele içtimai bir sorun haline gelmiştir. Devlet, toplumun içinde bulunduğu bu probleme bir çözüm bulmak amacıyla bazı tedbirler almıştır. Bu anlamda araştırmaya konu olan 25 Kasım 1920 tarihli ve 55 sayılı “*Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu*”, kabul edildiği dönemden günümüze kadar kamuoyunun ilgisini çeken ve toplumsal yaşantıya müdahale anlamı taşıyan önemli bir uygulamadır.

Esasen, Osmanlı Devleti’nde XIX. yüzyıldan itibaren düğünlerde yapılan israf sosyal bir sorun olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Padişahlar bu soruna hassasiyet göstermişler, düğün israfının ve başlık parasının önlenmesi için fermanlar yayınlamışlardır. Örneğin evlenme sırasındaki başlık paraları ile ilgili Harput Sancağı’ndan İstanbul’a bir şikayet dilekçesi yazılmıştır. Bunun üzerine Eylül 1831’de konuyla ilgili bir ferman gönderilmiştir. Fermana, bölgede şer’i ve örfî hukuka göre 100-250 kuruş arasında alınıp verilen mihirin² arttığı, bunun toplumda sıkıntı yarattığı, bu nedenle miktarı 800-1.500 kuruşu bulan “başlık parası”nın alınıp verilmesinin

¹ Durdu Mehmet Burak, “Camilla Jacquart’ın Raporuna Göre Atatürk Döneminde Türk Ekonomisi”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 16/1, Mart 2008, s. 228.

² Mihir veya mehir; evlenme sırasında kız tarafına verilen para veya maldır. Mihir miktarı günün şartlarına, evlenecek kişilerin zenginlik, fakirlik, kızın güzel, çirkin ve maharetli oluşuna göre değişmekteydi. İslam fıkına göre gelir getiren her şey mihir olabilirdi. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, “Mehir” mad., **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, İstanbul, 1983, s. 443; Mustafa Aksoy, “Sosyal Hayatımızdaki Başlık-Kalın ve Mehir Kavramlarının Sosyolojik Tahlili”, **Türk Yurdu**, X/33, Mayıs 1990, s. 43; Ömer Nasuhi Bilmen, **Hukuki İslâmiye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu II**, İstanbul, 1985, s. 119-124.

yasaklandığı bildirilmiştir³. Keza, 1844'te Kocaeli sancak meclisi evlenmelerin azlığından yakınarak, neslin çoğalmasını engelleyen durumları İstanbul'a şikayet etmiştir. Bunun üzerine sorun Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'de müzakere edilmiştir. Bilahare Mayıs 1844'te Padişah Abdülmecid, düğünlerde yapılan masraflarla ilgili bir ferman yayınlamıştır. Fermanda, bazı bölgelerde başlık paralarının israfa varacak şekilde yüksek tutulduğu, bu durumun gelenek haline geldiği, toplum için zararlı olan bu alışkanlığın terk edilmesi istenmiştir. Fermanda, evlenmenin fazla masraflar nedeniyle gerçekleşmemesi halinde, ailenin ikna edilmesi yoluna gidileceği, ancak aile reisinin maddi isteklerinde ısrarcı olması durumunda cezalandırılacağı bildirilmiştir⁴.

Sonraki yıllarda da bu sorun devam etmiştir. Bunun üzerine devlet düğünlerde israfın önüne geçmek için kapsamlı bir yasal düzenleme yapmıştır. Nitekim 1872'de "*İzdivâc ve Tenâküh Maddesi Hakkında Tenbîhatı Hâvî İ'lânâme*" adlı bir yasa yayınlanmıştır⁵. İlanâmeye, evlenmenin insanlığın gereklerinden biri olduğu, bütün dinlerde evlenme akdini kolaylaştırmakla ilgili hükümler yer aldığı, ancak buna rağmen daha sonradan evlenme ile ilgili abartılı geleneklerin ortaya çıktığı vurgulanmıştır. Yasada, düğünlerde yapılan masrafların israf nedeniyle dinen de uygun olmadığı dile getirilmiştir. Keza, herkesin düğünlerde aynı oranda masraf yapmasının mümkün olmadığı, bu sebepten gençlerin evlenemediği, evlenenlerin ise altından kalkamayacak derecede borca girmeleri nedeniyle sıkıntı yaşadıkları ifade edilmiştir. Evliliklerin azalmasının toplumda ciddi sıkıntılar yarattığı, nüfusun azaldığı, kadın ve erkeğin meşru olmayan yollara başvurduğu, toplumda fuhuşun arttığı, bu sebeplere bağlı olarak cinayetlerin de çoğaldığı dile getirilmiştir. Ortaya çıkan bu sorunların önüne geçebilmek için düğünlerde ağırlık⁶, çeyiz ve nişan adetlerindeki israf yasaklanmıştır⁷. Esasen ilannâmede bu konuyla ilgili 18 sene önce de bir emir çıkartıldığı, hatta bilahare ferman

³ Bkz. Rifat Özdemir, "Harput ve Çemişkezek'te Askerî Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı (1890-1919)", **Aile Yazıları 1**, (Derleyenler Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), Ankara, 1991, s. 553-554.

⁴ Şerafettin Turan, "Tanzimat Devrinde Evlenme Meselesi", **Aile Yazıları 4**, (Derleyenler Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), 2. Baskı, Ankara, 1991, s. 55-56.

⁵ **Düstur**, Tertip 1, C. 1, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1289 (1872/1873), s. 736-741; Tülay Ercoşkun bu ilannâmenin **Düstur**'da yayınlanma tarihinden daha evvel 19 Ocak 1865'te Tuna Vilayeti'nde risale şeklinde 11 sayfa olarak basıldığını ifade etmektedir. Bkz. Tülay Ercoşkun, "Tuna Vilayeti, Yanya ve Konya Eyaletlerinde Evlenmeyle İlgili Düzenlemeler", **Tarih Dergisi**, S. 52, (2010/2), İstanbul, 2011, s. 87.

⁶ Ağırlık; mihr-i muaccelin halk dilindeki kullanımıdır. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, "Mehr-i Muaccel" mad., **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, İstanbul, 1983, s. 444; Bkz. Nermin Erdentuğ, "Yeryüzünde İnsan Toplumlarında 'Başlık'", **Aile Yazıları 4**, (Derleyenler Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), 2. Baskı, Ankara, 1991, s. 307.

⁷ **Düstur**, Tertip 1, C. 1, s. 736-737.

düzenlenerek yasağın kuvvetlendirildiği hatırlatılmıştır⁸. Ancak alınan bu tedbirlere rağmen sorunun daha sonraki yıllarda da devam ettiği anlaşılmaktadır.

Öte yandan düğünlerde israf hususu basına da yansımıştır. Bu meyanda israfın önüne geçilmesi için çeşitli yazılar kaleme alınmıştır. Örneğin Kadın Dergisi'nde "Bizde Düğünler" başlığıyla yayınlanan yazıda şarkta ve özellikle müslümanlar arasında düğünün, bir gösteriş unsuru olduğu, ailenin asaleti ve gururu olarak görüldüğü, özellikle şehirlerde Avrupa'nın ipekli kumaşlarının, pırlantalarının, mobilyalarının ve diğer süs ve ziynetlerin birbiriyle rekabet etmek için gösterildiği, köylerde ise daha farklı bir tarzda ancak yine kişilerin gururunu memnun edecek düğünler tertip edildiği ifade edilmiş ve söz konusu durum eleştirilmiştir. Yazıda, gerek köy gerekse şehirde yapılan düğünlerde kişilerin birbirleriyle yarışır şekilde düğün yaptıkları, ailelerin bir alışkanlık olarak yapılacak düğün için birkaç yıl hazırlık yapmadığı, genel bir karakter olarak her işin sıkışıldığı zaman yapılmasının bu durumu daha zora soktuğu belirtilmiştir. Birçok ailenin düğün yapma yüzünden maddi sıkıntıya girdiği, elde bulunan sermayeyi de "dosta düşmana karşı" hoş görünmek için harcadığı belirtilmiştir. Keza, düğünlerin amacının yeni bir aile kurmak olduğu, ancak saadetin israfla gölgelendiği, orta halli bir ailenin dahi düğünlerden sonra fakirleştiği dile getirilmiştir⁹. Gazete yazısında, ülkede düğünlerin bölgesel ve şahsî olduğu, Avrupa'da olduğu gibi bir kuralının bulunmadığı, herkesin takdirine göre şekillendiği, bu nedenle bazı olumsuzluklardan kaçınılamadığı belirtilerek bu durum eleştirilmiştir. Keza makalede, bir temenni olarak bu durumun önüne geçilmesi istenmiş, düğünlerde itidalli ve kanaatkâr olunması için çare bulunmasının elzem olduğu vurgulanmıştır. Bu meyanda devletin düğünleri bir program dahilinde standart hale getirmesi gerektiği, derginin bu durumu sorumluluk addederek düğün meselesini gündeme getirdiği, erkeklerin düğünlerde israfın engellenmesini kadınlardan beklediği, bunun bir dereceye kadar doğru olduğu dile getirilmiştir¹⁰.

Bununla birlikte uzun süren savaşlar ve I. Dünya Savaşı döneminde yaşanan ekonomik ve sosyal sıkıntılar meselenin büyümesine neden olmuştur. Nitekim bu durum basına da yansımıştır. Örneğin 1919'da İ'tisam Dergisi'nde Mehmet Fevzi

⁸ **Düstur**, Tertip 1, C. 1, s. 737.

⁹ "Bizde Düğünler", **Kadın**, 24 Teşrinisani 1324/7 Aralık 1908, Nr. 7, s. 6-7.

¹⁰ "Bizde Düğünler", **Kadın**, 24 Teşrinisani 1324/7 Aralık 1908, Nr. 7, s. 7.

tarafından kaleme alınan makalede, düğünlerde yapılan israfın en tehlikeli dertlerden birisi olduğu, düğünlerde para sarf etmenin bir şeref olarak addedildiği, düğün masrafları için hayvanını ve tarlasını satanların oldukça fazla olduğu dile getirilmiştir. Sahip oldukları birikimi düğün için harcayan çoğu ailenin sefalet içine düştüğü, bu durumun dinen de yasak olduğu vurgulanmıştır. Yazıda bu konuda acilen tedbir alınması gerektiği, bu şekilde vatana ve millete büyük hizmet verilmiş olacağı savunulmuştur¹¹.

Düğünlerde yapılan israf ve kamuoyunun bununla ilgili şikayetleri bilahare Milli Mücadele döneminde sorunun TBMM gündemine gelmesine neden olmuştur.

D) İlk TBMM'nin Tasarruf Amacıyla Düğünlerdeki İsrافی Engelleme Çabası

İlk meclis toplumsal sorun haline gelen israf meselesine duyarsız kalmamıştır. Bu meyanda TBMM açıldıktan kısa bir süre sonra bütçe hazırlıkları ile ilgili görüşmeler sırasında konu ele alınmıştır. Savaş döneminde olduğu için bütçe, olağanüstü koşullar göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Bu kapsamda giderleri azaltmak için bazı tasarruf tedbirleri uygulanmıştır. Nitekim devlet memurlarının ve milletvekillerinin yolluklarında kısıtlama, resmî dairelerde kış aylarında günlerin kısılması nedeniyle gereksiz yere soba yakılmasını engellemek amacıyla öğle yemeği tatilinin kaldırılması, gereksiz telgraf haberleşmesinin engellenmesi için acil olmayan yazışmaların telgrafla yapılmaması gibi tedbirler bu türdendir¹².

Bununla birlikte TBMM, Anadolu'nun kaynaklarının israf edilmesini önlemek için iki önemli kanun çıkarmıştır. Bunlardan ilki 14 Eylül 1920 tarih ve 22 sayılı Men'i Müskirat Kanunu'dur¹³. Bu kanunla her türlü alkollü içkinin yapımı, ithal edilmesi ve kullanılması yasaklanmıştır. Diğer ise araştırmanın konusunu oluşturan Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu'dur. Esasen Milli Mücadele döneminde 365 kanun çıkarılmış ve bu kanunlardan 111'i malî hususlarda olmuştur¹⁴. Bu durum devleti ve toplumu ekonomik olarak kendine yeter hale getirme çabasının en önemli göstergelerinden birisidir.

¹¹ Mehmet Fevzi, "Düğünlerde İsrâf", **İ'tisam**, 18 Eylül 1335/18 Eylül 1919, 1. Sene, S. 42, s. 461-462.

¹² Alptekin Müderrisoğlu, **Kurtuluş Savaşının Malî Kaynakları**, Ankara, 1990, s. 266-267.

¹³ **Ceride-i Resmîye**, 28 Şubat 1337/28 Şubat 1921, Sene: 1, Nr. 4, s.3.

¹⁴ Şeref Ertaş, "Bağımsızlığımızı Sağlayan Kanunlar ve Bugün", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2/2, 1981, s. 74.

a) Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu İle İlgili Müzakereler

Kanunun amacı savaş döneminde bulunulması nedeniyle gösteriş için yapılacak tüketime önüne geçerek, kaynakların gereksiz yere harcanmasını engellemektir. Bunun yanında evlenmeleri artırarak nüfus artışını teşvik etmek, fuhuşun önüne geçmek de kanunun diğer amaçları arasındadır.

Meclis görüşmeleri sırasında birçok milletvekili sorunun çok boyutlu olduğunu ifade etmiştir. Zira, düğünlerde yapılan masraflar nedeniyle evlilikler azalmış, buna bağlı olarak nüfus artışı düşmüştür. Keza evliliklerin azalmasıyla fuhuş artmış, toplumun ahlaki yapısı zaafa uğramıştır. Öte yandan düğünlerde yapılan aşırı harcamalar ülke kaynaklarının boş yere israf edilmesine de sebep olmuştur.

Nitekim mesele Trabzon Mebusu Hüsrev Bey'in 1 Haziran 1920 tarihinde meclis genel kuruluna sunduğu "Düğünlerde İsrâfatın Men'ine Dair" tahrir ile TBMM gündemine alınmıştır. Tahrir şu şekildedir;

"Köylümüz düğün yüzünden pek perişan oluyor. Saadet ocağı diye kurulan aile düğün isrâfatı yüzünden borç içinde kalıyor. Ailenin sonu sefaletle varıyor. Köylüler, Hükümeti milliyemizden bu isrâfatın önüne geçecek evâmirin isdârını bekliyor. Ahiren anladığıma göre Bursa Valisi kendiliğinden bu mühim derdi görmüş vilâyetine evâmir-i lâzimeyi vermiştir. Fakat umumi bir derdi içtimaî olan bu hale karşı Büyük Millet Meclisinin bir karar vermesi pek lâzımdır. Meselâ kına gecesi, içkili, çalgılı davetler cihaz asmak, teşhir etmek, düğün bohçaları, hediye takdimi, cihaz tedariki için mal ve mülk satmak, borç etmek araba alayları gibi isrâfatın men'i ve fukaranın rencide olmaması için vakti hali olanlara bile müsaade olunmaması, nikâhın bir zarureti elime karşısında erkeğin menkûhesini boşayamayacak kadar yüksek, fahiş olmasına şeran mesağ verilmemesi için icabına tevessül olunmasını teklif eylerim". Tahrir meclis genel kurulunda okunduktan sonra Şer'îye ve Dâhiliye Encümenlerine havale edilmiştir¹⁵.

Öte yandan konuyla ilgili olarak Karesi Mebusu Hasan Basri Bey ve arkadaşları da bir kanun teklifi hazırlamıştır. Bu kanun layihasıyla birlikte Trabzon Mebusu Hüsrev Bey'in tahriri meclis genel kurulunda Kasım 1920'de müzakere edilmeye başlanmıştır.

Hasan Basri Bey layihada kanuna neden ihtiyaç duyulduğunun gerekçelerini açıklamıştır. Buna göre düğün teşrifatları ile ilgili yaşanan sıkıntıların sosyal bir yara

¹⁵ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 2, İçtima Senesi 1, 23. İçtima, (03.06.1336), 3. Basım, Ankara, 1981, s. 68.

halini aldığı, toplumun içinde bulunduğu sıkıntılara meclisin kayıtsız kalamayacağı ifade edilmiştir. Kanunun ekonomik boyutuna da değinen Hasan Basri Bey, içinde bulunulan siyasi durumun ciddiyet arz ettiği, böyle kritik bir dönemde hükümetin ve halkın harcamalarında daha tasarruflu davranması gerektiğini belirtmiştir. Hasan Basri Bey, hükümetin bütçeye göre planlı hareket etmesinin mümkün olduğunu, ancak halkın bu konuda daha temkinli olması gerektiğini, hatta halkın “*kendi yağında kavrulma*” prensibini edinmesinin şart olduğu görüşünü savunmuştur¹⁶. O, sözlerine devamla Anadolu’nun önemli sosyal dertlerinden birisinin düğünler olduğunu, düğün masrafları nedeniyle evlenmelerin azaldığını, geleneksel adetlerin yerine getirilmesi için düğünlerde israfın had safhaya ulaştığını, kız kaçırma hadiselerinin arttığını ve bu durum sebebiyle genel ahlakın bozulduğunu dile getirmiştir. Meclisin harekete geçerek düğünlerde israfı engellemek için bir düzenleme yapmasının acil olduğunu savunmuştur.

Müzakereler sırasında Malatya Mebusu Feyzi Efendi meselenin sosyal boyutuna dikkat çekmiştir. O, sorunu, memleketin en mühim meselesi olarak ifade etmiş, “*ağır ve dehşet*” verici olarak nitelendirmiştir. O, mahkemelerde, istatistik defterlerinde mahpusların yüzde doksanının kız kaçırmak suçundan ceza aldığını, beş yüz lira karşılığında kızlarını “*satan*” pek çok kişi olduğunu, ceza verilmez ise bu işin önünün alınamayacağını savunmuştur. Parası olmayan kişilerin kız kaçıracağını, bunun da daha farklı sosyal yaralar açacağını ifade etmiştir. O, memlekette kız kaçırılan kişilerin öldürüldüğünü, aileler arasında bu meselelerin önemli davalar haline geldiğini hatırlatarak kanun layihasının bu sorunları halletmek için bir an evvel çıkarılması gerektiğini dile getirmiştir¹⁷.

Bu gerekçelerle “*Düğün İsrâfatının Men’i Hakkında Kanun Layihası*”nın görüşülmesine başlanmıştır. Layiha dokuz maddeden oluşmuştur;

Birinci maddede düğünlerde çeyiz teşhiri, çeyizin açıktan nakli, erkek tarafından kız tarafına bir kattan fazla elbise verilmesi, düğün günlerine mahsus olmak üzere bir gündün fazla çalgı çaldırılması, keza beş sofradan fazla yemek yaptırılması, nişan, çevre merasimi ile ağırlık ve hediye itası gibi israflara sebep olan durumlar yasaklanmıştır.

¹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, C. 5, İçtima Senesi 1, 97. İçtima, (11.11.1336), 3. Basım, Ankara, 1981, s. 361-362.

¹⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, C. 5, İçtima Senesi 1, 98. İçtima, (15.11.1336), 3. Basım, Ankara, 1981, s. 384-385.

İkinci madde, kanunun uygulanması için görevlendirilecek idari yetkilileri belirlemektedir. Buna göre her kazanın müftüsü ile belediye reisleri ve belediye meclisleri kanun hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla mahallî ve idarî talimatnameler düzenlemeye yetkilidir. Ayrıca kanunun gerektirdiği tedbirlerin hükümet adına uygulanmasını takibe mecburdur.

Üçüncü madde ise uygulamayla ilgilidir. Buna göre hükümet yetkilileri düğünlerdeki israfı, kanunun emrettiği hükümler çerçevesinde uygulamaya ve bu hususta müftülerle belediyelere yardımcı olmaya memur edilmiştir.

Dördüncü maddede, kanuna uygun davranmayanların cezalandırılması ile ilgili esaslar tespit edilmiştir. Buna göre kanuna riayet etmeyenler müftü, belediye reisi ve âzaların ortak kararı ile ve heyetin takdirine göre elliden yüz liraya kadar nakdî cezaya çarptırılır. Kurul bu cezayı yeterli görmez ise kişi sulh mahkemelerince yargılanabilecek ve bir aydan altı aya kadar hapis cezası alabilecektir.

Kanun layihasının beşinci maddesinde, sulh mahkemelerinin vereceği cezanın kesin olduğu belirtilmiştir. Keza altıncı madde ile yasaklanan hediye alması durumunda müsadere edileceği ve mahalli belediyeler adına satılarak gelir temin edileceği esası getirilmiştir. Yedinci maddede divân-ı harbi örfî bulunan yerlerde sulh mahkemesinin kanunla ilgili vazifesini divânın yapacağı kararlaştırılmıştır. Sekizinci madde kanunun uygulanma tarihiyle ilgilidir. Kanunun son maddesi kanunun uygulanmasında Büyük Millet Meclisi, Dâhiliye ve Adliye Vekillerini memur kılmıştır.

Meclis genel kurulu kanun layihasını acil olarak görüşmeyi uygun bulmuştur. Görüşmeler sırasında birçok milletvekili kanunun önemli bir soruna çare bulacağı görüşünü savunmuşlardır. Aynı zamanda içinde bulunulan olağanüstü şartlar gereği israfın da önlenmiş olacağına dair görüş bildirmişlerdir.

Bu meyanda Trabzon Mebusu Hüsrev Bey, köylülerin bu durumdan rahatsız olduklarını, en fakir adamların bile evlenirken bir iki tarla sattığını, düğünlerdeki bu israfın köylüleri de zor durumda bıraktığını, hatta bazı köylülerin kendisine müracaat ederek, meclisin, milleti düşünerek bunun önüne geçmesini istediklerini dile getirmiştir¹⁸.

¹⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 5, İctima Senesi 1, 97. İctima, (11.11.1336), s. 363.

Tunalı Hilmi Bey de bu görüşü desteklemiştir. O, kaymakamlık döneminde bu hususla ilgili yaşadığı hadiseleri meclis genel kurulunda paylaşmıştır. Tunalı Hilmi Bey, düğünlerin günlerce sürdüğünü, gece gündüz yemek verildiğini, düğün masrafları için tarla ve ev satıldığını hatırlatmıştır. Keza, gençlerin düğün israfı yüzünden evlenemediklerini, masrafların çok olması nedeniyle kız kaçırma hadiselerinin had safhaya ulaştığını, bunun sosyal bir yara olduğunu, kanunun önemli bir hastalığa çare olabileceğini belirtmiştir¹⁹.

Sayıları az da olsa kanunun çıkmasını istemeyen milletvekilleri de olmuştur. Örneğin Siirt Mebusu Mustafa Sabri Efendi geleneklerin yasaklanmasının insanları doğruluktan ayıracağını, düğün sahiplerinin bu yasaklara riayet etmeyeceğini, gizli ve el altından masrafların yine yapılacağını, örneğin beş sofraya yerine 25 sofraya yapıp beş sofraya yaptığını söyleyeceğini, varlıklı kimselerin bunu kabul etmeyeceğini dolayısıyla kanunun reddedilmesi gerektiğini dile getirmiştir²⁰.

Bu görüşlerin ardından kanunun birinci maddesi müzakere edilmeye başlamıştır. Birinci maddeyle ilgili çok fazla tartışma yapılmamış, ancak bazı milletvekilleri kanunun tadiliyle ilgili teklifler vermişlerdir. Bunlar, Batum Mebusu Ali Rıza Efendi, Burdur Mebusu İsmail Suphi, Bolu Milletvekili Tunalı Hilmi, Antep Mebusu Abdurrahman ve Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey'dir. Bu tadil teklifleriyle kanunun birinci maddesinde ufak değişiklikler yapılarak genel kurulda kabul edilmiştir²¹.

Kanunun ikinci maddesi müzakere edilirken Malatya Mebusu Fevzi Efendi söz almış ve bu soruna çözüm bulunması gerektiğini dile getirmiştir. O, memleketin her yerinde bu hususta çok ciddi hadiselerin yaşandığını, husumetten dolayı insanların öldüğünü belirtmiştir. İkinci maddede yer alan talimatname yayınlama hususunun müftü ve belediye reisine verilmesine itiraz etmiştir. Bu kurumların şartlarının kanunu uygulamak için yeterli olmadığını, bu yetkinin kaymakam ve askeri yetkililere verilmesi gerektiğini savunmuştur. İzmit mebusu Hamdi Namık Bey de aynı düşünceye sahiptir²². İkinci maddenin tadiliyle ilgili olarak Canik Mebusu Şükrü Bey, İzmit Mebusu Hamdi Bey, Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Bey, Mardin Mebusu Necip Bey, Malatya Mebusu Feyzi Bey, Yozgat Mebusu Hulusi Bey, Karahisar-1 Sahip Mebusu Nebil Bey, Canik

¹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, C. 5, İctima Senesi 1, 97. İctima, (11.11.1336), s. 364.

²⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, C. 5, İctima Senesi, 1 97. İctima, (11.11.1336), s. 362-363.

²¹ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, C. 5, İctima Senesi 1, 97. İctima, (11.11.1336), s. 362-366.

²² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, C. 5, İctima Senesi 1, 97. İctima, (11.11.1336), s. 366.

Mebusu Nafit Bey, Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey tadil takrirleri vermişlerdir. Takrirlerin büyük bir çoğunluğu genel kurulda reddedilirken Nafit Bey ve Süleyman Sırrı Bey'in verdiği takrirler kabul edilerek kanun son şeklini almıştır²³. Öte yandan kanunun layihasının üçüncü maddesi tamamen kaldırılmıştır. Layihanın dördüncü maddesiyle ilgili çok sayıda tadil teklifi yapılmıştır²⁴. Diğer maddeler kanunun uygulanışı ile ilgili esasları içermektedir. Bu maddeler de meclis genel kurulunda müzakere edilmiş, bazı değişiklikler yapılarak kabul edilmiştir²⁵. Kanun layihasının üçüncü ve altıncı maddelerinin görüşülmesi daha sonraki tarihe ertelenmiştir. Nitekim bu maddeler de 25 Kasım'da 102. İçtimada görüşülmüştür²⁶.

Kanun Layihasının müzakeresi sırasında layihada yer almamasına rağmen mihir meselesi meclis genel kurulunda uzun süre tartışılmıştır. Milletvekillerinden bazıları mihirle ilgili esasların kanunda yer alması gerektiğini savunurken, bazıları ise kanunun amacının başkaları hesabına yapılan masrafları engellemek olduğunu, dolayısıyla mihir meselesine girilmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca tartışmalar sırasında mihr-i muaccelin²⁷ beşbin kuruşu geçmemesi ile ilgili kanuna madde ilave edilmesi üzerinde durulmuştur.

Siirt Mebusu Mustafa Sabri Efendi nikâhın gereklerinden olan mihirin israf ve zarar olduğunu, ancak mihirin azaltılması durumunda çiftler arasında sorun yaratacağını, hatta bazı kişilerin “*bugün al yarın boşa*” tavrı içine gireceklerini belirtmiştir. Mustafa Sabri Efendi, evliliklerin bir an evvel gerçekleşmesi için mihirin beşbin kuruşa indirileceğini, ancak uzun vadede bu durumun sıkıntı yaratacağını dolayısıyla mihirin indirilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Karesi Mebusu Vehbi Bey, kanun teklifinin amacının düğünlerde ortaya çıkan israfı önlemek olduğunu, mihir meselesinin bundan farklı tutulması gerektiğini, mihirin eşler arasında kalmasının uygun olacağını ifade etmiştir. Söz konusu kanunun düğünler

²³ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 5, İçtima Senesi 1, 98. İçtima, (15.11.1336), s. 382-384.

²⁴ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 5, İçtima Senesi 1, 98. İçtima, (15.11.1336), s. 384-389.

²⁵ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 5, İçtima Senesi 1, 98. İçtima, (15.11.1336), s. 389-392.

²⁶ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 6, İçtima Senesi 1, 102. İçtima, (25.11.1336), 2. Basım, Ankara, 1943, s. 34-39.

²⁷ İslam hukukuna göre, nikâh akdinden önce veya nikâh akdi sırasında, şahitler huzurunda damat adayı tarafından gelin adayına verilmesi gereken paradır. Eğer bu para peşin olarak verilirse “*mehr-i muaccel*” denilirdi. Nikâh sırasında verilmezse, boşanma veya ölüm halinde terekeden alınmakta, geri kalan mal diğer hak sahiplerine paylaşılır. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, “Mehri Muaccel” mad., **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, İstanbul, 1983, s. 444.

dolayısıyla başkaları hesabına yapılan israfı men etmek için hazırlandığını, eşler arasındaki hukuki ilişkiyi yönlendirme amacı olmadığını, mihr-i müeccel²⁸ ve mihr-i muaccelin evin içinde kalan masraflar olması dolayısıyla kanun kapsamına girmeyeceğini ifade etmiştir. Vehbi Bey bu maddenin lağvını istemiştir²⁹.

Antep Mebusu Abdurrahman Lami Efendi, düğünlerde israfı engellemek için yapılan kanunun mihir konusunu kapsamı gerektiğini, memlekette birçok evliliğin “500 sarı lira” ile yapıldığını, zenginler arasında bu durumun bir prestij göstergesi olarak kabul edildiğini, maddi durumu uygun olmayan kişilerin ise para veremedikleri için evlenemediklerini belirtmiştir. O, alınan paranın Avrupa eşyalarına verildiğini, hıristiyan terzilerin bu durumdan dolayı oldukça fazla kazandığını, bu nedenle kanun maddesine mihir meselesinin yer almasının zorunlu olduğunu ve mihirde sınırlama getirilmesinin gerekliliğini savunmuştur. Tunalı Hilmi Bey de mihir hususunun mutlaka kanunda belirtilmesi gerektiğini savunanlardandır. O, memleketin çoğu yerinde yüksek mihirli nikâhlar kıyıldığını, bu nedenle gençlerin evlenemediklerini, bunun önlemenin meclisin en önemli görevleri arasında olduğunu dile getirmiştir. Ancak mihir meselesi mecliste uzun tartışmalara neden olsa da kanuna böyle bir maddenin konulması meclis genel kurulunda reddedilmiştir³⁰.

b) Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanununun Kabul Edilmesi

Müzakere edilen “*Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu*” 25 Kasım 1920 tarihinde meclis genel kurulunda görüşülerek kabul edilmiş³¹, 28 Mart 1921 tarihinde 55 numara ile yayınlanarak yürürlüğe girmiştir³². Kanunun maddeleri şu şekildedir;

Birinci madde: Düğünlerde çeyiz teşhiri, çeyizin açıktan nakli, erkek tarafından kız tarafına iki kattan fazla elbise hediye edilmesi, düğün günlerine mahsus olmak üzere bir günden fazla çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, nişan, çevre merasimi ile ağırlık ve hediye itası ve köçek oynatılması gibi israfa neden olan durumlar yasaklanmıştır.

²⁸ Mihir(mehir)in nikâh akdi sırasında tespit edilip verilmesi gerekirdi. Eğer nikâh sırasında mehir verilmezse verilecek para tespit edilir, ölüm veya boşanma halinde kişinin malında alınırdı. Bu miktarın tespitinde dönemin şartları ve erkeğin maddi durumunun dikkate alındığı açıktır. Paranın dışında eşya alındığı görülmektedir. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, “Mehir-i Muaccel” mad., **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, İstanbul, 1983, s. 444.

²⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 6, İctima Senesi 1, 102. İctima, (25.11.1336), s. 35-36.

³⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 6, İctima Senesi 1, 102. İctima, (25.11.1336), s. 35.

³¹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 6, İctima Senesi 1, 102. İctima, (25.11.1336), s. 34-39.

³² **Ceride-i Resmîye**, 28 Mart 1337/28 Mart 1921, Sene 1, Nr. 8, s. 3-4.

İkinci madde: Her livanın umumi meclisi, kanun hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla mahallî ve idarî talimatnameler tanzim edebilecekler ve kanunun uygulanması için gerekli tedbirlerin Hükümet marifetiyle uygulanmasını takip edeceklerdir.

Üçüncü madde: Kanun ve talimatnamelere aykırı hareket edenlere mahallî belediyelere gelir kaydedilmek üzere elliden yüz liraya kadar nakdî ceza uygulanacaktır. Keza bir aydan altı aya kadar hapis cezası da alabileceklerdir.

Dördüncü madde: Bu kanundan kaynaklanan meseleler sulh mahkemelerinde görülecektir. Verilen hükümler kesin olup uygulanmak zorundadır.

Beşinci madde: Masrafından dolayı sünnet sebebiyle düğün yapmak yasaklanmıştır.

Altıncı madde: Kanun gereğince yasaklanan eşya müsadere edilerek mahallî belediyeler adına açık artırma ile satılarak gelir kaydedilecektir.

Yedinci madde: Kanun neşri tarihinden itibaren yürürlükte olacaktır.

Sekizinci madde: Kanunun uygulanmasında Büyük Millet Meclisi Dahiliye ve Adliye vekilleri memurdur.

Görüldüğü gibi kanun düğünlerde uygulanan geleneksel tutumlara ciddi bir sınırlama getirmektedir. Nitekim çeyiz teşhirinden, köçek oynatılmasına, sünnet düğünlerine kadar her türlü eğlence yasaklanmıştır.

II) Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanununun Uygulanması İle İlgili Aksaklıklar ve Sıkıntılar

Düğünlerde israfın engellenmesi amacıyla çıkarılan bu kanunun uygulanmasında zaman içerisinde çeşitli aksaklıklar yaşanmıştır. Bu meyanda kanunun tatbikiyle ilgili vilayetler tarafından çıkarılan talimatnamelerde aşırıya kaçıldığı görülmüştür. Örneğin 1924 yılının Ocak ayında Ankara Vilayet Meclisinin yaptığı toplantıda Men'i İsrâfat Kanunu'nun bazı bölgelerde yanlış yorumlandığı kanaati hasıl olmuştur. Zira, Ayaş Azası Said Efendi, Ayaş'ta israfı önleme gerekçesiyle düğünlerde gelin ve misafirlerin arabaya bindirilmelerinin yasaklandığını ve herkesin yürüyerek damat evine götürüldüğünü dile getirmiştir. Bu durum meclis üyeleri tarafından eleştirilmiş, kanunun ve talimatnamelerin yanlış anlaşıldığı, dolayısıyla Ayaş Kaymakamlığı'nın bu konuda uyarılması kararlaştırılmıştır³³.

³³ Hâkimiyet-i Milliye, 25 Kanunusani 1340/25 Ocak 1924, S. 1029, s. 5.

Öte yandan kanunun uygulanmasında yaşanan sıkıntılar meclis gündemini de meşgul etmiştir. Örneğin Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey, Düşünlerde Men'i İsrâfat Kanunu'nun tatbikine dikkat edilmesine dair bir temenni takriri vermiştir. Takrir Dahiliye ve Adliye Vekaletlerine gönderilmiştir³⁴. Keza, Karahisar-ı Şarkî Mebusu Ali Sururi Bey, 21 Ocak 1925'te kanunun uygulanmasına dikkat ve itina gösterilmesi için bir temenni takriri vererek, konuyla ilgili Başvekaletin bir tamim yayınlamasını talep etmiştir. Takrir Başvekalete havale edilmiştir³⁵.

Kanunun ihlâli yönünde uygulamalar da söz konusu olmuştur. Örneğin 1925'te Afyon'un Bolvadin Kazasından Azizoğlu Mevlüd ile Özburun Köyünden Süleymanoğlu Ali ve Abdullahoğlu Gazi'nin köy düğününde aşırı harcama yaptıkları iddia edilmiştir. Bunun üzerine kişiler hakkında soruşturma başlatılmıştır. Nitekim düğünde israfta buldukları gerekçesiyle birer ay hapse mahkûm olmuşlardır³⁶. Yine 1926 yılında Bolvadin'in Devedere Köyünden Kadrioğlu Köse Mehmet, Karabacakoğlu Himmet, Oruçoğlu Mustafa ve Muhtar Yörükoğlu Osman adlı kişiler köy düğününde lüzumsuz harcama yapmaları gerekçesiyle bir ay hapse mahkûm olmuşlardır³⁷.

Bilahare bu kişilerin afları gündeme gelmiştir. Zira 22 Kasım 1926'da Azizoğlu Mevlüd ile Süleymanoğlu Ali, Abdullahoğlu Gazi'nin mahkûmiyet müddetlerinin affı için Başvekalet tezkeresi düzenlenmiş ve tezkere Adliye Encümeni'ne havale edilmiştir. Yine Bolvadinli Kadri oğlu Köse Mehmet ve Karabacak oğlu Himmet ve arkadaşlarının aflarına dair Başvekâlet tezkeresi hazırlanarak Adliye Encümeni'ne havale edilmiştir³⁸.

Buna göre Bolvadinli Azizoğlu Mevlüd ile Süleymanoğlu Ali ve Abdullahoğlu Gazi'nin afları hakkında Adliye Encümeni bir mazbata hazırlamıştır. Mazbatada, Düşünlerde Men'i İsrâfat kanununa muhalif hareket ettikleri gerekçesiyle Bolvadin Asliye Sulh Ceza Mahkemesi tarafından bu kişilere birer ay hapis cezası verildiği bildirilmektedir. Ancak konu incelenmiş, düğün sahibi Mevlüd'ün çalgıcılarla beş günlük pazarlık yapmasına rağmen, düğününde bir gün çalgı çaldığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla kanuna aykırılık yoktur. Keza Süleymanoğlu Ali ile Abdullahoğlu Gazi'nin

³⁴ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 1, C. 26, İçtima Senesi 3, 173. İçtima, (13.01.1339), Ankara, 1960, s. 317.

³⁵ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 2, C. 12, İçtima Senesi 2, 38. İçtima, (21.01.1341), Ankara, 1975, s.190; **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, Nr. 30.10.0.0/7.40.27.

³⁶ **BCA**, Nr. 30.10.0.0/31.176.12.

³⁷ **BCA**, Nr. 30.10.0.0/31.177.2.

³⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 2, C. 19, İçtima senesi 3, 3. İçtima, (04.11.1341), Ankara, 1977, s. 25-26.

ise çalgıcı oldukları tespit edilmiştir. Kanunda çalgıcılar için bağlayıcı bir hüküm bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durumda adı geçen kişilerin mahkûmiyetlerinin kanuna aykırı olduğu ortaya çıkmış, mahkûm oldukları birer ay hapis cezasının affedilmesine dair Adliye Encümeni mazbatasını Genel Kurul'da kabul edilmiştir³⁹.

Bolvadinli Kadrioğlu Köse Mehmet, Karabacakoğlu Himmet, Oruçoğlu Mustafa ve Muhtar Yürükoğlu Osman'ın aflarına dair Adliye Encümeni mazbatasını 19 Ocak 1926'da hazırlanmıştır. Mazbatada, bu kişilerin düğün yaparak israfa buldukları gerekçesiyle Bolvadin Asliye Ceza Mahkemesi tarafından bir ay hapse mahkûm edildikleri bildirilmektedir. Ancak kişilerin haklarında verilen hükmün hatalı olduğu tespit edilmiştir. Zira adı geçen kişilerin Buzcuoğlu Ahmet'ten 12 buçuk lira borç alarak düğün yaptıkları anlaşılmıştır. Mahkemenin, “*düğün yapıldığı için israf da yapılmıştır*” mantığıyla karar aldığı tespit edilmiştir. Böylece yapılan düğünde kanunun yasakladığı hallerin gerçekleşmediği ve cezanın kanuna aykırı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle kişilerin mahkûm oldukları birer ay hapis cezasının affına dair Adliye Encümeni mazbatasını Genel Kurul'da kabul edilmiştir⁴⁰.

Bilahare meclis, 184 numaralı kararla Azizoğlu Mevlüd, Süleymanoğlu Ali ve Abdullahoğlu Gazi'nin cezalarını affetmiştir⁴¹. Keza, 201 numaralı kararla Kadrioğlu Köse Mehmet, Karabacakoğlu Himmet, Oruçoğlu Mustafa ve Muhtar Yürükoğlu Osman hakkındaki cezalar da kaldırılmıştır⁴².

Kanunun varlığına rağmen toplum eski alışkanlıklarından kolaylıkla vazgeçememiş, düğünlerde israf devam etmiştir. Nitekim bu durum basında da zaman zaman eleştiri konusu olmuştur. Örneğin 5 Haziran 1930'da Cumhuriyet Gazetesi'nde Mahmut Yesari tarafından kaleme alınan yazıda; gösteriş meraklılarının yarına bir faydası olmayan gereksiz israfla varlıklarını harcadıkları, Men'i İsrâfat Kanunu, Tasarruf Senesi gibi kanuni mecburiyetlerin bunu engellemeye gücü yetmediği, bu durumun kanunla olmaktan daha ziyade fertlerin kendi içlerinde olması gerektiğini, düğünlerde bu kadar masraf yapan bu kişilerin Çocuk Haftasında hiçbir çocuğu giydirip

³⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 2, C. 20, İçtima senesi 3, 24. İçtima, (14.12.1341), Ankara, 1977, s. 124.

⁴⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 2, C. 21, İçtima senesi 3, 44. İçtima, (23.01.1926), Ankara, 1977, s. 228.

⁴¹ **Resmî Ceride**, 22 Şubat 1926, Sene: 4, Nr. 304, s. 1005.

⁴² **Resmî Ceride**, 28 Şubat 1926, Sene: 4, Nr. 309, s. 1023.

doymadıkları, yardım cemiyetlerine de yardım yapmadıkları ifade edilmiştir. Yazıda israfın engellenmesi için kanun ve nizamların yeterli olmadığı, esasen bunun sosyal ahlakla ilgili bir durum olduğu vurgulanmıştır⁴³.

Yasanın çıkmasından sonra geleneksel tutumların devam ediyor olması, basın bu konuya olan ilgisini artırmıştır. Bu nedenle bazı bölgelerde düğünlerde yapılan israflar haber konusu olmuştur. Örneğin Pamukova'da yapılan düğünler basına yansımıştır. Habere göre düğün yedi gün evvel başlamakta bu süre boyunca birçok harcama yapılmakta idi. Bunun üzerine Pamukova Nahiye Müdürü kanuna dayanarak masraflı düğünleri yasaklamış, sadece küçük bir eğlence tertip edilmesine izin vermiştir. Gazetede ifade edildiğine göre, bu uygulamanın ardından yasak köylerde memnuniyetle karşılanmış, evlenen genç sayısı oldukça çoğalmıştır⁴⁴. Yine 19 Şubat 1930 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde Adana'da kanunun tatbikinde titizlik gösterildiği ifade edilmiştir⁴⁵. Keza, 4 Ocak 1946 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Bartın'da düğünlerde yapılan israfın menedildiği haberi verilmiştir. Yazıda Men'i İsrâfat Kanunu'nun birinci maddesinin uygulandığı, bunun yanında gelin ve güveyin çalgı ile hamama götürülmesi ve çalgılı hamam eğlencelerinin de yasaklandığı ifade edilmiştir⁴⁶.

Kanunun İstanbul'da uygulanması da merak konusu olmuştur. Örneğin 19 Şubat 1930 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde kanunun İstanbul'da tatbiki hususu İstanbul Vali Vekili Fazlı Bey'e sorulmuştur. Vali cevabında, İstanbul'da kanunun kendiliğinden uygulandığını, burada yapılan düğünlerde 24 saatten fazla eğlence zaten düzenlenmediğini, düğünlerin nikâh dairesinde kısa süren törenlerle yapıldığını, gelin alayı olmadığını belirtmiştir. Fazlı Bey, Anadolu'da kanunun tatbik edilmesine ihtiyaç duyulduğunu, zira burada düğünlerin bir hafta sürdüğünü dile getirmiştir⁴⁷.

Öte yandan İçişleri Bakanlığı vilayetlere talimatnameler göndererek kanunun uygulanmasında titizlik gösterilmesini istemiştir. Örneğin 27 Temmuz 1937'de vilayetlere gönderilen yazıda, Ankara'da Ulusal Ekonomi ve Araştırma Kongresinin toplandığı, düğünlerde yapılan lüzumsuz masrafların yasak olmasına rağmen yurdun birçok yerinde devam ettiğinin tespit edildiği ifade edilmiştir. Tamimde, söz konusu kanunun tam olarak uygulanması gerektiği, bu şekilde memleketin ekonomik durumu

⁴³ Mahmut Yesari, "Mürüvvetler", **Cumhuriyet**, 5 Haziran 1930, Nr. 2182, s. 3.

⁴⁴ "Yedi Gün Yedi Gece Devam Eden Düğünler", **Cumhuriyet**, 7 Ekim 1937, S. 4814, s. 6.

⁴⁵ "Men'i İsrâfat", **Cumhuriyet**, 19 Şubat 1930, Nr. 2079, s. 2.

⁴⁶ "Bartın'da Düğünlerde Yapılan İraflar Menedildi", **Cumhuriyet**, 04 Ocak 1946, S. 7679, s. 2.

⁴⁷ "Men'i İsrâfat", **Cumhuriyet**, 19 Şubat 1930, Nr. 2079, s. 2.

üzerinde yıkıcı etki yaratan geleneklerin de engellenmiş olacağı belirtilmiş, idare amirleri ile zabıta teşkilatının bu konuda hassas davranması istenmiştir⁴⁸. Görüldüğü gibi kanun sadece israfı engellemek için değil, aynı zamanda çağdaş toplumlara uygun olmayan geleneksel tutumları ortadan kaldırma amacını da taşımaktadır.

Düğünlerde yapılan israfa eleştiriler özellikle 1939 yılında daha da artmıştır. Örneğin 29 Nisan 1939 tarihli Cumhuriyet Gazete'sinde Safaeddin Karanakçı tarafından kaleme alınan yazıda, hemen herkesin düğünlerde yapılan masraftan şikayet ettiği, ancak herkesin mali kudretinin üzerinde borçlanarak şatafatlı düğünler yaptığı, mütevazı bir ailenin bile borçlanarak lüks otellerde düğün düzenlediği, bunun için ciddi oranda para sarfedildiği ifade edilmiştir. Yazıda bu tür uygulamaların gelenek haline geldiği, bunun için tedbir alınması gerektiği vurgulanmıştır. İstanbul Vilayeti tarafından tanzim edilen talimatnameden bahsedilerek, kanun ve talimatnamelerin lüzumsuz masrafların engellenmesi için gerekli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bir tavsiyede bulunmuş, düğünlerde israfın yasaklanmasını sağlayan kanunun ölüm ve bayramlarda yapılan israfı da yasaklaması gerektiği, cenaze ve bayram merasimlerinde insanların birbiri ile yarışarak büyük çelenkler gönderdikleri, bu çelenklere ayrılan paraların fakir çocuklara verilmesinin daha doğru olacağı savunulmuştur⁴⁹.

Kanunun uygulanması hususunda devlet kurumları da hassasiyet göstermiştir. Örneğin Dahiliye Vekaleti, vilayetlere, Men'i İsrâfat Kanunu'nun uygulanmasına itina gösterilmesi ile ilgili tamimler göndermiştir. Örneğin 1939 yılında gönderilen tamimde, yürürlükte olan Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu'nun uygulanmamasından dolayı şehir, kasaba ve köylerde evlenmek isteyen gençlerin düğün hediyeleri ve masrafları yüzünden borçlanmak zorunda kaldıkları, borç para bulamayanların ise evlenemedikleri, çoğu gencin ise bu sebeplerden evlenmek istemedikleri ifade edilmiştir. Yeni kurulan ailelerin borç ödemek için çırpındıkları, bu durumun aile saadetine zarar verdiği ve boşanmaların yaygınlaştığı hatırlatılmıştır. Keza bu durumun devletin nüfus politikasına da zarar verdiği belirtilerek sorunun önüne geçilmesi için mevcut kanuna ve buna bağlı olarak yapılan talimatnamelere riayet edilmesi gerektiği

⁴⁸ "İsrafın Men'i", **Cumhuriyet**, 28 Temmuz 1937, S. 4744, s. 2; "40 Yıl Önce Cumhuriyet", **Cumhuriyet**, 28 Temmuz 1976, S. 18678, s. 7.

⁴⁹ Safaeddin Karanakçı, "Düğünlerdeki İsrâf", **Cumhuriyet**, 29 Nisan 1939, S. 5060, s. 7.

bildirilmiştir⁵⁰. İstanbul Vilayeti harekete geçerek kaymakamlıklardan kanununun tatbiki ve bununla ilgili talimatnameler yayınlamalarını talep etmiştir⁵¹. İstanbul Valiliği, 1926 yılında Vilayet Meclis-i Umumisi tarafından tespit edilen kararları yeniden düzenleyerek ilgili kaymakamlıklara göndermiştir. Vilayet talimatnamenin hükümlerine riayet edilmesini de tebliğ etmiştir. Talimatnamede şu hususlar yer almaktadır;

1. Geline ait çeyiz merasimi yapılmayacak ve çeyiz verilmeyecektir.
2. Gelin arabasını beş arabadan başka araba takip etmeyecektir.
3. Gelin odasında askı asılması, nişan ve çevre merasimi yapılması yasaktır.
4. Düğün için her nevi hediye götürülmesi yasaktır.
5. Düğün bir günden fazla devam etmeyecektir.
6. Düğün için umumi salonlarda balo, çay gibi ziyafetler verilmeyecektir.
7. Yalnız akraba ve çocuklara bir gün için ziyafet verilebilir. Bunlar dışında yemeğe kimse davet edilmeyecektir.
8. Loğusa vesilesi ile de ziyafet vermek, hediye götürmek yasaklanmıştır.
9. Sünnet düğünü yapılamaz, yalnız aile arasında özel olarak eğlence düzenlenebilir.
10. Sünnet çocukları mücevheratla sokaklarda gezdirilemezler.

Talimatnamede bu hususlara riayet etmeyenler hakkında zabıt tutulacağı, elde edilen eşyaya el konularak sulh ceza mahkemesine verileceği bildirilmiştir⁵². Görüldüğü gibi talimatname Men'i İsrâf Kanunu'na göre hazırlanmıştır.

Ancak kanunun uygulanması ve uygulamaya yönelik çıkartılan talimatnameler bazı iş kollarını sıkıntıya sokmuştur. Örneğin israfın önüne geçmek için düğün ve nişan merasimlerinin otellerde yapılmasının men edilmesi, İstanbul'da özellikle Beyoğlu'nda bulunan bazı otelleri sıkıntıya sokmuştur. Buradaki bazı otellerin tek gelir kaynağı salonlarını düğün ve nişanlar için kiralamaktan ibarettir. Bunun üzerine Beyoğlu'ndaki otel işletmecileri Valiliğe dilekçe yazmışlardır. Dilekçelerinde kanunun çok eski dönemlere ait olduğunu, şartların değiştiğini, otellerde bir günlük düğün nişan merasimi yapmanın israf kabul edilemeyeceğini, örf ve adetlerin de önemli olduğunu, otellerin

⁵⁰ "Dahiliye Vekilinin Mühim Bir Tamimi", **Cumhuriyet**, 21 Nisan 1939, S. 5365, s. 2.

⁵¹ "Men'i İsrâfat Kanunu", **Cumhuriyet**, 1 Haziran 1939, S. 5406, s. 2; "Otelciler Endişede", **Cumhuriyet**, 9 Haziran 1939, S. 5414, s. 2.

⁵² "Men'i İsrâfat Kanunu", **Cumhuriyet**, 1 Haziran 1939, S. 5406, s. 2; "Otellerde Verilen Düğün ve Nişan Çayları", **Cumhuriyet**, 12 Mayıs 1939, S. 5386, s. 5.

ekonomik şartlarının zaten kötü olduğunu belirtmişler, bu kararın yeniden gözden geçirilmesini ve değiştirilmesini talep etmişlerdir⁵³.

İşletmeciler düğünlerden sadece otellerin değil şoför, terzi, çiçekçi gibi çeşitli mesleklere sahip esnafın da gelir elde ettiğini dile getirmişlerdir. Ancak idari yetkililer, düğünlere hediye götürülmesi, kadınlara her düğünde ayrı kıyafet yaptırması külfetinin birçok aileyi gereksiz masraf yapmaya zorladığını ifade ederek işletmecilerin isteklerine karşı çıkmışlardır. Bunun üzerine Otel sahipleri kulüplerde ve Halkevlerinde düğün yapılmasına müsaade edilmesinin çelişki yarattığını, ifade edilen durumların buralarda da geçerli olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca hediye götürmenin köylere mahsus olduğunu hatırlatmışlardır. Ancak bu başvurudan müspet bir netice alınamamıştır. Bunun üzerine otel işletmecileri Ankara'ya bir heyet göndererek burada teşebbüslerde bulunmaya karar vermişlerdir⁵⁴.

Öyle anlaşılıyor ki, otelcilerin bu girişimi daha sonraki dönemde sonuç vermiştir. Zira İstanbul Valiliği'nin kanuna uygun olarak hazırladığı Men'i İsrâfat Talimatnamesi'nin bazı maddelerinde değişiklik yapmak için harekete geçmiş, bu meyanda otellerde düğün ve nişan merasiminin yapılması sağlanmıştır⁵⁵. Keza, talimatnamede sünnet düğünleri men edilirken, bilahare talimatname hayır cemiyetlerinin sünnet düğünü yapabilecekleri şeklinde değiştirilerek İstanbul Vilayet Encümenine havale edilmiştir⁵⁶.

Kanunun uygulanması sürecinde zarara uğrayan diğer bir iş kolu ise bakırcılardır. Örneğin 8 Ağustos 1938 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde Bursa bakırcılarının iş kayıplarında Men'i İsrâfat Kanunu'nun önemli bir etki yarattığı ifade edilmiştir. Habere göre daha evvel Bursa bakırcıları köy ve şehir düğünlerine bakır kaplardan çeyiz takımları yapıyor iken söz konusu kanundan sonra eskisi kadar çeyiz alınmadığından İç Anadolu'ya olan satışlar durmuştur⁵⁷.

⁵³ "Otelciler Endişede", **Cumhuriyet**, 9 Haziran 1939, S. 5414, s. 2.

⁵⁴ "Otelcilerin Derdi Nasıl Halledilecek", **Cumhuriyet**, 20 Haziran 1939, S. 5425, s. 7.

⁵⁵ "Tatbik Mevkiine Giren Talimatnameler", **Cumhuriyet**, 2 İkincikanun/Ocak 1940, S. 5619, s. 2; "İsrafın Men'i İşi", **Cumhuriyet**, 22 İkinciteşrin/Kasım 1939, S. 5578, s. 2.

⁵⁶ "Şehir Meclisi Toplandı", **Cumhuriyet**, 02 Şubat 1944, S. 6991, s. 2.

⁵⁷ Musa Ataş, "Bursa Bakırcılarının Bugünkü Vaziyeti", **Cumhuriyet**, 8 Ağustos 1938, S. 5114, s. 4; Musa Ataş, "Bursa Bakırcıları Esnaf Arasında Birlik İstiyor", **Cumhuriyet**, 24 Mayıs 1935, S. 3958, s. 10.

Yine 23 Haziran 1939 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Salahaddin Güngör'ün kaleme aldığı "*Esnafın derin endişesi! Düğünsüz derneksiz halimiz neye varacak?*" başlıklı yazısında düğün yapanları gizli bir suç işlemiş durumuna sokan Men'i İsrâfat Kanunu'nun şehirlerdeki iş kolları ve esnaftan otelci, kumaşçı, terzi, manifaturacı, kuyumcu, çalgıcı, pastacı, fırıncı ve şoförleri olumsuz etkilediğini bildirmiştir. S. Güngör, esnafla görüşüğünü, hepsinin zaten kötü giden duruma kanunun tuz biber ektiğini ifade ettiklerini belirtmiştir. O, yazısının devamında "*terziler de kanunun tatbikatından acı acı şikayet ediyorlar. Bir terzi ile görüştim. Bana dedi ki: halkımız yeni elbise yaptırmak için, iki fırsattan istifade ederdi: Bayramlar ve düğünler! Dini bayramlar ananevi hususiyetlerini çoktan kaybettiler. Eskiden her bayramda bir elbise yaptıran müşterilerim şimdi arka arkaya üç dört bayram aynı elbise ile geçiştiriyorlar. Ortada kala kala bir düğün kalmıştı. Şimdi o da men edilince, terzinin de meşhur meseldeki "iğnesini başına iliştirip, dükkanı kapamak"tan başka yapacak iş kalmıyor. Hediyeleşme alışkanlığı satan bir mağaza sahibi de şunları söyledi: Düğünlerle birlikte hediye götürmek adeti de kalktı. Pekala ama biz malımızı kime satacağız? Vakıta gizliden gizli, düğün hediyesi alanlar eksik değil. Fakat birçoğu çekiniyor. Hele Kanunda bir kayıt var ki, pek firaklı: Zabıtaya düğün evine girip hediyeleşme alışkanlığını müsadere etmek hakkını veriyor! Bu vaziyet karşısında düğün hediyesi göndermeye kim cesaret eder?"*

Salahaddin Güngör yazısının devamında kanunun Milli Mücadele döneminde israfın engellenmesi için yapıldığını, ancak şartların değiştiğini, ülkede iş hacminin ve vatandaşın refah seviyesinin arttığını dolayısıyla kanunda yeni düzenleme yapılması gerektiğini savunmuştur⁵⁸. Ayrıca düğünlerin şehirdeki iktisadi hayatı canlandırdığı, hizmet sektöründe çalışan birçok kişinin geçim kaynağı olduğu vurgusu yapılarak kanunun sadece köylere mahsus olmasının gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır⁵⁹.

Basında yasaya karşı ciddi bir muhalefet olmasına rağmen kanunun uygulanmasından yana olan görüşler de bulunmaktadır. Örneğin S. Vural 11 Şubat 1954'te Milliyet Gazete'sinde kaleme aldığı "*II. Sultan Mahmut'un Men'i İsrâfata Dair Fermanı*" başlıklı yazısında Osmanlı döneminde bazı bölgelerde lükse, düğüne ve eğlencelere ayrılan paranın sosyal bir yara haline gelmesi nedeniyle Padişahın bu durumun önüne geçebilmek için yayınladığı fermanı örnek vermiştir. Yazıda bugün de

⁵⁸ Salâhaddin Güngör, "Esnafın Derin Endişesi! Düğünsüz Derneksiz Halimiz Neye Varacak?", *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1939, S. 5428, s. 5.

⁵⁹ "Yaklaşma Ha, Salar", *Cumhuriyet*, 31 Aralık 1954, S. 10928, s. 2.

böyle bir müdahaleye ihtiyaç olduğu, halkın israf içinde bulunduğu, ayağını yorganına göre uzatmadığı, bu nedenle vahamete ilerleyeceği dile getirilmiştir. Buna çözüm olarak da devletin aslında mevcut olan Men'i İsrâfat Kanunu'nu işletmesi gerektiği ifade edilmiştir⁶⁰.

Öte yandan kanunun idarecilerin keyfiyetine göre uygulanması tepki yaratmıştır. Örneğin 16 Ekim 1960 tarihli Cumhuriyet Gazete'sinde Boğan Hadi imzasıyla kaleme alınan yazıda; devletin sosyal hayatı düzenlemek için zaman zaman kanunlar çıkardığı, ancak kanunların günün şartlarına göre daha sonradan hükmünü yitirdiği ve unutulduğu, ancak bazı idarecilerin akıllarına estiğinde hiç umulmadık zamanda unutilan bu kanunları uygulamaya çalıştıkları ifade edilmiştir. Nitekim yazı şu şekilde devam etmektedir, “ Geçen gün Yalova köylerinden birinde yapılan bir düğüne, oranın idare amiri “Men'i İsrâfat Kanunu var” diye mani olmuş. Hatta düğün sahibi hakkında takibata bile geçilmiş. İş şimdi savcılıkta. Hey gidi Men'i İsrâfat Kanunu. Haydi evvelini bir tarafa bırakalım, ya şu son 10 senedir nerelerdedin? Koskoca Hazineyi har vurup harman savururlarken dolaplarda gizlenir, masum bir köy düğününde pat diye ortaya çıkarsın...⁶¹”

Keza Adalet Müfettişi Nihat Aryol'un 23 Temmuz 1965'te Milliyet'te kaleme aldığı “Başlık Parası” adlı yazıda başlık parasının Men'i İsrâfat Kanunu'nda yasaklanmış olduğu, bu sebeple kanunun içtimai bir fayda sağladığı, kanunun tatbik edilmeyen kanunlar arasından çıkartılması gerektiği, 55 sayılı bu kanunla evlenecek erkeğin ekonomik durumunu sarsan uygulamaların önlendiği, genel manada toplumun menfaati bakımından uyulması gerekli kurallar koyduğu dile getirilmiştir⁶².

III) Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanununun Yürürlükten Kaldırılması

Kanunun uygulanması ile ilgili sıkıntılar ilerleyen zamanlarda daha da artmıştır. Nitekim kanun şehirde veya köylerde idare amirlerinin eğilimine göre bazen uygulanmış çoğu zaman da aksatılmıştır. Bu nedenle vatandaşlar arasında eşit uygulama prensibi yara almıştır.

Kanun yürürlükte olduğu halde yere, zamana ve kişiye göre uygulanması zaman zaman vatandaşları da sıkıntıya sokmuştur. Bu durum basına da yansımıştır. Örneğin 24

⁶⁰ S. Vural, “II. Sultan Mahmut'un Men'i İsrâfata Ait Fermanı”, **Milliyet**, 11 Şubat 1954, s. 4.

⁶¹ Hadi Boğan, “Deveyi Bırak, Kulağı Tut!”, **Cumhuriyet**, 16 Ekim 1960, S. 13005, s. 5.

⁶² Nihat Aryol, “Başlık Parası”, **Milliyet**, 23 Temmuz 1965, s. 2.

Ağustos 1959 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Eskişehir Vali Muavini'nin masraflı düğüne izin vermediği bilgisi yer almaktadır. Haberde, Vali Muavini'nin Men'i İsrâf Kanununa istinaden bu izni vermediği, düğün yapmayı kararlaştırmış, davetiyeleri dağıtmış olan halkın müşkül duruma düştüğü, şehirde çalgılı düğün yapılmadığı ifade edilmiştir⁶³.

Basın, kanunun ihlali ile ilgili örneklere sıkça yer vermiştir. Örneğin 2 Eylül 1962 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Hilton Oteli'nde yapılan sünnet düğünündeki masraflara dikkat çekilmiştir. Kanunen yasak olmasına rağmen otelin havuzuna viskiler boşaltıldığı, ailenin otel idaresine 40 bin lira ödediği dile getirilmiştir⁶⁴.

Kanunun mevcut anayasaya aykırı hükümler taşıdığı da basında yer alan diğer bir husustur. Nitekim TBMM Kanunlar Müdür Muavini Nejat Köknar'ın 19 Kasım 1963'te Milliyet'te kaleme aldığı yazıda, 43 yıldır yürürlükte bulunan kanunun insan haklarına ve insan tabiatına aykırı hükümler taşıması nedeniyle hemen hemen hiç uygulanmadığı, kanunun yürürlükten kalkması için Mecliste çalışmalar yapıldığı, 1952'de kurulmuş olan bir ilmi komisyonun bu kanunu antidemokratik kanunlar arasında saydığı ve ivedilikle kaldırılmasını teklif ettiği, kanunun kalkmasıyla anayasa hükümlerinin yerine getirilmiş olacağını, aynı zamanda kanunların sosyal şartlara uygunluğu ve ihtiyaca cevap verme prensibinin değer kazanacağı dile getirilmiştir. Kanunun ölü doğduğunu ifade eden Köknar, kanunun uygulanamamasının sebeplerini de açıklamıştır⁶⁵.

Görüldüğü gibi toplumun içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartların iyileşmesiyle yasanın gerekliliği tartışılır hale gelmiştir. Hatta yasanın uygulanmasının mümkün olmadığı çeşitli basın organları tarafından da dile getirilmiştir. Örneğin 16 Ekim 1960'da Milliyet Gazetesi'nde Leylâ Erduran'ın kaleme aldığı yazıda kanun açık bir dille eleştirilmiştir. Leylâ Erduran, gösteriş ve fazla masrafı engellemek amacıyla 1920'de çıkarılan Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu'nun Yalova'da tatbik edilmeye çalışılması üzerine gündeme oturduğunu, hukukçuların bu kanunun değişen şartlara uygulanmasının bir hayli zor olduğu düşüncesinde olduklarını ifade etmiş, örneğin İstanbul'un lüks bir eğlence yerindeki orkestraya çalgı, düğünde numara yapacak bir varyete artistine köçek denilebilir mi sorusunu yöneltmiştir. O, konuyla ilgili çeşitli kişilerin görüşlerini de almayı ihmal etmemiştir. Bu meyanda Belediye Hukuk İşleri

⁶³ "Eskişehir Vali Muavini Masraflı Düğüne İzin Vermiyor", **Milliyet**, 24 Ağustos 1959, s. 5.

⁶⁴ Leylâ Erduran, "Cemiyet Haberleri, Organize Duş!", **Milliyet**, 2 Eylül 1962, s. 2.

⁶⁵ Nejat Köknar, "Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu", **Milliyet**, 19 Kasım 1963, s. 2.

Müdür Muavini Lütfi Silahtar ile görüştüğünü, kanunun yıllardır yürürlükte olmasına rağmen kimsenin bu meseleyle uğraşmadığını dile getirdiğini bildirmiştir⁶⁶.

Kanunun uygulanmasının sıkıntılı olması kamuoyunda tepki oluşturmuştur. Bunun üzerine konu meclis gündemine alınmıştır. Nitekim Yozgat Milletvekili Yusuf Karşlıoğlu, 21 Kasım 1952'de bir takrir vererek Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu'nun uygulanmamasının sebeplerinin İçişleri Bakanlığı tarafından sözlü olarak açıklanmasını istemiştir⁶⁷. Bunun üzerine açıklama yapan İçişleri Bakanı Ethem Menderes, kanunun anane ve adetlere uymadığını, bu nedenle uygulanmadığını belirtmiştir. Keza O, bazı milletvekillerinin kanunun kaldırılması yönünde teklifler verdiğini, bu tekliflerin komisyonlar tarafından incelendiğini dile getirmiştir. Bu cevap üzerine söz hakkı alan Yusuf Karşlıoğlu, kanunun 32 seneden bu yana yürürlükte olduğunu, ancak tatbik edilmediğini, bu durumda tatbik edilmeyen kanunun yürürlükten kaldırılması gerektiğini belirtmiştir. O, esasen kanunun uygulanmasının topluma fayda sağlayacağını savunmuştur. Yusuf Karşlıoğlu, kanunun tatbik edilmemesi sebebiyle köylerde ve şehirlerde bazı olumsuzlukların yaşandığını, bu meyanda varlıklı kişilerin kızlarına çeyiz teşhiri yaptığını, yoksul durumda olanların ise buna imrenerek borçlandıklarını ifade etmiştir. Keza başlık parasının iki bin liradan az olmadığını, koşumunu satıp başlık parası yapan insanların olduğunu, hatta "*başlık almak için kızlarını satanların*" bulunduğunu dile getirerek bu şartlarda kanunun uygulanması gerektiğini ifade etmiştir⁶⁸.

Bu konu daha sonraki günlerde de meclis gündemine gelmiştir. Zira Trabzon Milletvekili Faik Ahmet Barutçu ve üç arkadaşı 12 Şubat 1953'te Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanununun yürürlükten kaldırılması hakkında bir kanun teklifi vermiştir. Teklifi İç İşleri ve Adalet Komisyonlarına havale edilmiştir⁶⁹. Ancak bu çaba sonuçsuz kalmıştır.

⁶⁶ Leylâ Erduran, "Men'i İsrâfat Kanunu", *Milliyet*, 16 Ekim 1960, s. 2.

⁶⁷ **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 9, C.18, Toplantı 3, 19. Birleşim, (19.12.1952), Ankara, 1953, s. 309; **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 9, C.19, Toplantı 3, 27. Birleşim, (14.01.1953), Ankara, 1953, s. 201-202.

⁶⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 9, C.19, Toplantı 3, 27. Birleşim, (14.01.1953), s. 201-202.

⁶⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 9, C.20, Toplantı 3, 42. Birleşim, (12.02.1953), Ankara, 1953, s. 243; **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem 9, C.22, Toplantı 3, 89. Birleşim, (29.05.1953), Ankara, 1953, s. 453.

Kanunun uygulanması ile ilgili aksaklıklar milletvekillerini harekete geçirmiştir. Nitekim 1960 yılında Sivas Mebusu Halim Ateşalp düğünlerde Meni İsrâfat Kanunu'nun tatbik edilip edilmediğine dair sual tavrı vermiş, tavrı Dahiliye Vekâletine havale edilmiştir⁷⁰.

Öte yandan İstanbul Milletvekili Reşit Ülker de, kanunun kaldırılması yönünde kanun teklifi vermiştir⁷¹. Teklifin gerekçesi şu şekildedir; “25.11.1336 (1920) tarih ve 55 sayılı “Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu” 42 seneden beri yürürlükte olmakla insan haklarına ve insan tabiatına aykırı hükümleri taşıması dolayısıyla hiçbir zaman uygulanmamıştır, fakat bir kanun olarak ayaktadır. Bunu uygulamaya girişenler her zaman bulunabilir. 1951 senesinde kurulmuş olan “Antidemokratik Kanunlar Hakkındaki İlim Komisyonu” raporunda da yer alan ve hemen kaldırılması teklifi edilen bu kanun için teklif getirilmiştir. Böylece bir antidemokratik, anayasaya aykırı kanun daha ortadan kalkmış olacaktır. Bu kanunla çeyiz teşhir etmek, çeyizin açıktan götürülmesi, geline iki kattan fazla elbise hediye etmek, düğünde bir günden fazla çalgı çaldırılması, bir günden fazla düğün ziyafeti verilmesi, nişan merasimi yapmak, gelin için ağırlık vermek, köçek oynatmak, sünnet düğünü yapmak yasak edilmiş bunların hepsine ceza tâyin edilmiş ve bu işlerde kullanılan eşyanın zorahımı (müsaderesi) emredilmiştir. Her gün durmadan çiğnenmekte olan bu kanunun kaldırılmasıyla hem bir anayasaya aykırı kanun kalkmış olacak ve hem de kanunlara saygı duygusu korunmuş olacaktır⁷²”. Teklif, Adalet ve İçişleri Komisyonlarına havale edilmiştir⁷³.

Reşit Ülker'in kanunun kaldırılması yönünde daha önceden TBMM'ye vermiş olduğu teklif de yeniden meclis gündemine gelmiştir⁷⁴. Adalet ve İçişleri Komisyonları

⁷⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre 11, C. 12, İçtima Senesi 3, 42. İçtima, (20.11.1960), Ankara, 1960, s.64.

⁷¹ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Toplantı 2, C. 11, 28. Birleşim, (10.01.1963), Ankara, 1963, s. 3.

⁷² İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in vermiş olduğu bu teklif 1963 yılındaki meclis tutanaklarında yer almayıp iki yıl sonraki tutanaklarda yer almaktadır. Bkz. **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), Ankara, 1964 (Eserin basım tarihi 1965 olması gerekirken 1964 yazılmıştır), S. Sayısı: 349, s.1.

⁷³ İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in vermiş olduğu bu teklif 1963 yılındaki meclis tutanaklarında yer almayıp iki yıl sonraki tutanaklarda yer almaktadır. Bkz. **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), S. Sayısı: 349, s.1.

⁷⁴ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Toplantı 2, C. 19, 115. Birleşim, (15.07.1963), Ankara, 1963, s. 3.

kanun teklifini görüşerek birer rapor hazırlamışlardır. 29 Haziran 1963 ve 10 Temmuz 1963 tarihli raporlarda teklifin gerekçeleri kabul edilmiştir⁷⁵.

Daha evvel Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu'nun kaldırılması için İstanbul Milletvekili Reşit Ülker tarafından yapılan kanun teklifi ancak 19 Ocak 1965'te mecliste müzakere edilmeye başlamıştır. Bu meyanda mecliste iki görüş ortaya çıkmıştır. Milletvekillerinden bazıları kanunun yürürlükten kaldırılmasını savunurken bir kısmı ise kanunun faydalı olduğunu ve yürürlükte kalması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Kanun hakkında ilk söz hakkı alan Sakarya Milletvekili Muslihittin Gürer, kanunun örf ve adetlere aykırı olduğunu, 1920 yılından bu yana yürürlükte olmasına rağmen kanunun tatbikinde sıkıntılar yaşandığını, bu nedenle idare amirlerinin de zor durumda kaldığını belirtmiştir. Gürer, kanunun uygulanması sırasında farklı durumların ortaya çıktığına değinmiş ve sözlerine şu şekilde devam etmiştir; *“meselâ muhterem arkadaşlarım, bir tatbikatçı olarak, gayet enteresandır, biz, Men'i İsrâfat Kanunu dolayısıyla müsaade için müracaata geldikleri zaman, karşımıza gelen muhtar veya düğün sahibi kim ise, kaymakama valiye yalvarır, der ki, bana hiç olmazsa üç gün, beş günlük müsaade verin, ben beş gün askerden dönen oğlumun düğününü şerefli yapmak istiyorum, ne olur lütfedin derler. Buna karşılık idare âmirleri, o muntukada herhangi bir cami yaptırma veyahud da mektep yaptırma derneği mevcut ise, “git bakalım camiye veya mektep yaptırma derneğine, 100 liralık bir makbuz kestir gel de ondan sonra ben de senin bu müsaadeni vermiş olayım” diye buyururlar. Ve dolayısıyla haddizatında bir günden fazla vermemesi iktiza ettiği halde devlet gene meri bulunan kanunu, dolayısıyla yani örf ve âdete uymak suretiyle çiğnemiş duruma düşmektedir....⁷⁶”.*

Bilecik Milletvekili Şadi Binay da söz alarak 45 sene evvel hazırlanan kanunun o dönemde oldukça uzun süren düğünleri ve masraflarını engellemek için yapıldığını, ancak artık düğünlerin bu şekilde olmadığını dolayısıyla kanunun yürürlükten kaldırılmasının doğru bir yaklaşım olacağını savunmuştur. O, ayrıca kanunun anayasaya da aykırı olduğunu dile getirmiştir⁷⁷.

⁷⁵ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), S. Sayısı: 349, s.1-2.

⁷⁶ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 898.

⁷⁷ **Millet Meclisi Tutanak Dergisi**, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 898.

Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu, kanunun uygulanmaması nedeniyle kaldırılmasının gerekli olduğunu savunmuştur. Ayrıca O, kanunun düzeltilmesinin mümkün olmadığını ve anayasaya aykırı olduğunu belirtmiştir. Sakarya Milletvekili Muslihittin Gürer de benzer şekilde kanunun her şeyden evvel kişi hukukuna aykırı, ferdin serbestisini önleyen bir kanun olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca ölü doğmuş kanunların üzerine aynı şekilde kanunlar yapmanın doğru olmadığını, mevcut düzen karşısında tatbik kabiliyeti kalmayan kanunların kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir⁷⁸.

İstanbul Milletvekili Reşit Ülker ise kanunun insan tabiatına aykırı olması nedeniyle uygulanmadığını, esas hükmü olan ceza ve müsadere kısmının tatbik edilmediğini, idarenin, polisin ve jandarmanın elinde kanunun tatbikiyle ilgili yetkilerin bulunmasının suiistimal yolunu açtığını ve bunun memlekette ciddi bir şikayet konusu oluşturduğunu ifade etmiştir. O, ayrıca yasanın Milli Mücadele döneminde çıkarıldığını, ancak mevcut şartlarda uygulanmasının mümkün olmadığını dile getirmiştir. Keza Reşit Ülker, kanunun 1951’de kurulan “*Antidemokratik Kanunları Ayırma İlim Komisyonu*” tarafından da listeye alındığını dile getirerek, kanunun anayasaya aykırı olduğunu belirtmiştir⁷⁹.

Kanunun yürürlükte olmasının fayda sağlayacağını düşünen milletvekilleri de bulunmaktadır. Örneğin Balıkesir Milletvekili Ahmet Aydın Bolak, Milli Mücadele’den çıkmış bir toplumun tasarrufa sevk edilmesi için gereksiz harcamalardan uzak tutulması amacıyla yapılan bu kanunun esasen milletin bekasını temin için zevklerinden ve adetlerinden fedakarlık isteyen bir yasa olduğunu vurgulamıştır. Kanunun gerektiği gibi uygulanmadığını ifade eden Bolak, bu kusurun kanunda değil, kanunu uygulayanlarda aranması gerektiğini dile getirmiştir. O, Ziraat Bankası’ndan kredi alarak başkalarına mahcup olmamak için düğün yapanların çok olduğu, sosyal hayatın baskısı içerisinde insanların bunları yapmak için kendilerini zorunlu hissettiklerini hatırlatmıştır. Ahmet Aydın Bolak, kanunda değişiklikler yapılarak bugünkü şartlara uygun olarak düzenlenmesi gerektiğini savunmuştur⁸⁰.

Keza O, kanunun metin itibarıyla anayasaya aykırı olmadığını savunmuştur. Zira, Ahmet Aydın Bolak’a göre anayasa kişinin mülkiyet hakkını toplumun düzeni ve güveni için kullanmasını emretmiştir. Bu nedenle israf zaten istenmeyen bir durumdur

⁷⁸ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 900-901.

⁷⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 901-902.

⁸⁰ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 898-899.

ve bu nedenle anayasaya aykırı değildir. O, kanundaki yasakların sebebinin düğün yapamayacak kadar düşük durumda olanların yapanlar karşısında gücenmesini, üzülmelerini engellemek olduğunu hatırlatmıştır. Bu şekilde düğünlerde aşırılığa kaçılması engellenmiş ve gereksiz masraflar önlenmiştir. Bu nedenle kanunun bütün şehirlere tatbik edilmesi gerektiği görüşünü savunmuştur. Ahmet Aydın Bolak toplumsal yaşantının olağan olarak devam etmesi için bazı sınırlamalar olabileceğini de dile getirmiştir⁸¹.

Edirne Milletvekili İlhami Ertem de kanunun düzenlenmesi şartıyla devam etmesinden yanaydı. Nitekim O, kanunun iyi niyetlerle çıkarıldığını, kanunun çıktığı dönemde köylünün bütün imkânlarını düğün için seferber ettiğini, dolayısıyla köylü vatandaşların iyi yaşama ve iktisadi yatırımlarından yoksun kaldığını ifade etmiştir. Ancak Ertem, kanunun yürürlükte olmasına rağmen uygulanmamasının sebebini toplumun bu konuda fazla zorlanmasına bağlamıştır. Çünkü, kanunlarla toplumun karşı karşıya gelmesi yasanın uygulanabilirliğini ortadan kaldırmıştır. İlhami Ertem, vatandaşlar arasında ayırım yapılmaması kaydıyla kanunun değiştirilerek uygulanmasının mümkün olabileceğini dile getirmiştir⁸².

Nitekim meclis genel kurulunda kanun hakkındaki görüşmeler tamamlanarak Ahmet Aydın Bolak'ın verdiği bir takrirle kanunun komisyona iadesi kararlaştırılmıştır⁸³.

Esasen Reşit Ülker'in Ocak 1963'te meclis genel kuruluna kanunun kaldırılması ile ilgili vermiş olduğu teklifle eşzamanlı olarak CHP Grubunun toplantısında da mesele gündeme gelmiş idi. Bu meyanda kurulun 14 Şubat 1963 gün ve 57. birleşiminde kanunun iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması kararı verilmiş idi. Bunun üzerine CHP Grubu, "*Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu*"nun anayasanın 14. ve 36. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine başvurarak iptal edilmesini istemiştir. CHP, kanunun iptali için, kırk iki seneden beri yürürlükte olduğu, insan hakları ve insan tabiatına aykırı hükümler taşıdığı, Anayasa'nın temel haklar ve

⁸¹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 902-904.

⁸² Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 899-900.

⁸³ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Toplantı 4, C. 34, 41. Birleşim, (19.01.1965), s. 905.

ödevler ve kişi hakları ve ödevleri bölümlerine aykırı olduğu, keza, kanunun hiçbir zaman tam olarak uygulanmadığı hususlarını gerekçe göstermiştir⁸⁴.

Bu süreçte Anayasa Mahkemesi davaya ilişkin esasını incelemiş, ancak CHP'nin gerekçesini yeterli görmemiştir. Bunun üzerine CHP daha kapsamlı hukuki dayanaklarla ikinci bir dilekçe yazmış ve isteğini tekrarlamıştır. Bu dilekçede kanunun maddeleri tekrar edilmiş, anayasanın 14. maddesi hükümleri yazılarak, “*çeyiz*in eşe dosta davetlilere gösterilmesi, çeyizin açıktan nakledilmesi, damat tarafından iki kattan daha fazla elbise hediye edilmesi, düğünde bir günden fazla çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, nişan merasimi, sünnet düğünü yapılması, çevre töreni düzenlenmesi, köçek oynatılmasının” yasaklanmış olmasının kişi hürriyetine ve mülkiyet hakkına (anayasanın 36. maddesi) aykırı bulunmaktadır ifadesi kullanılmıştır. CHP ayrıca her insanın olağan olarak yaptığı hareketlere karşı ceza verilmesinin ve bu cezanın kesin olmasının anayasanın 14. maddesindeki “*insan haysiyeti ile bağdaşmayan ceza konulamaz*” hükmüne de aykırı olduğunu dile getirmiştir⁸⁵.

Anayasa Mahkemesi, meselenin kanunun asıl hedefini teşkil eden mülkiyet hakkındaki sınırlamaları açısından ele alınmasına ve bu hususun incelenmesi sırasında kişi hakları ile ilgili sınırlamalar üzerinde durulmasına karar vermiştir.

Bu meyanda işgal altında olan bir yurtda ölüm kalım savaşına girmiş bir milletin savaş için gerekli olan maddi manevi kuvvetlerini bir araya getirerek harp gücünün artırılması için israfın önlenmesi amacıyla düşünülen bu kanunun o günün şartları içerisinde değer ve üstün bir anlamının olduğu vurgulanmıştır. Ancak yürürlükte bulunan bu kanunun günün şartlarında sosyal ve ekonomik açıdan kamu yararı sağlayıp sağlamadığı, genel ahlakın veya kamu düzeninin bu kayıtları zorunlu kılıp kılmadığı, kanunla yasaklanan konuların mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı şekilde kullanılması niteliğini taşıyıp taşımadığının incelenmesi gerektiğine kanaat getirilmiştir. Bu incelemeler yapıldıktan sonra Anayasa Mahkemesi, 20 Eylül 1966'da kanunun ferdin ve toplumun ulaştığı sosyal ve ekonomik gelişme çizgisinin gerisinde kaldığı, düğün sırasındaki uygulamaların yurdun ekonomik gücüne zarar verebilecek nitelikte olmadığı, toplumun gündelik yaşantısına bakıldığında kanunla önlenmesi düşünülen giderlerin ve hareketlerin olağan bir şekilde sürdüğü, hatta değişik yollarla daha fazla masrafla yapıldığı, bu teşrifatin sosyal düzende herhangi bir yıkıma neden olmayacağı

⁸⁴ **Resmî Gazete**, 8 Mayıs 1967, S. 12592, s. 1.

⁸⁵ **Resmî Gazete**, 8 Mayıs 1967, S. 12592, s. 1.

gerekçeleriyle oy çokluğuyla iptaline karar vermiştir. Böylece kanunun iptal kararı 8 Mayıs 1967'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlükten kaldırılmıştır⁸⁶.

Kanunun yürürlükten kaldırılması basına da yansımıştır. Milliyet Gazetesi “*İsrafi Yasaklayan Kanun Anayasa'ya Aykırı Bulundu*” başlığıyla konuyu kamuoyuna duyurmuştur. Haberde, 1920 yılında israfı engellemek için çıkan “*Men'i İsrâfat Kanunu*”nun Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunarak iptal edildiği, bundan sonra düğünlerde ziyafet verilebileceği, bir günden fazla çalgı çalınabileceği, damadın geline iki kattan daha fazla elbise hediye edebileceği belirtilmiştir⁸⁷.

Yine Cumhuriyet Gazetesi'nde kanunun 42 yıldan bu yana yürürlükte olduğu, ancak uygulanmadığı, Anayasa mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunduğu, her an çiğnenmekte bulunan kanunun kaldırılmasıyla anayasaya aykırılığın kalkacağı ve kanunlara saygı duygusunun korunmuş olacağı ifade edilmiştir⁸⁸.

Kanun kaldırılmasına rağmen daha sonraki yıllarda da çeşitli sebeplerle gündeme gelmiştir. Örneğin 28 Temmuz 1976 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde 1937 yılında israfın önlenmesi ile ilgili alınan tedbirler yeniden hatırlatılmıştır. Haberde 27 Temmuz 1937 tarihinde Men'i İsrâfat Kanunu'nun tatbik edilmesi ile ilgili İçişleri Bakanlığından vilayetlere tebliğ edilen bir yazıya yer verilmiştir⁸⁹. Keza 1967 ve 1978 yıllarında kanunla ilgili haberler yapılmaya devam edilmiştir. Bu meyanda 1928'de Men'i İsrâfat Kanunuyla ilgili çıkan haberlerden alıntı yapılarak “*40 ve 50 yıl önce Cumhuriyet*” başlığıyla okuyuculara hatırlatılmıştır⁹⁰.

SONUÇ

Düğünlerde israf hususu, devletin ekonomik sıkıntıya düştüğü dönemlerde önemli bir sosyal sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bu sorun Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren tartışılmaya başlamıştır. Nitekim devlet, çeşitli ferman ve yasalarla düğünlerde israfı engellenmeye çalışmış, ancak toplumun geneline sirayet

⁸⁶ **Resmî Gazete**, 8 Mayıs 1967, S. 12592, s. 2.

⁸⁷ “İsrafi Yasaklayan Kanun Anayasa'ya Aykırı Bulundu”, **Milliyet**, 9 Mayıs 1967, s.3.

⁸⁸ “Men'i İsrâfat Kanununun Kaldırılması İçin Teklif Yapıldı”, **Cumhuriyet**, 11 Ocak 1963, S. 13809, s. 1, 5.

⁸⁹ “İsrafın Men'i”, **Cumhuriyet**, 28 Temmuz 1937, S. 4744, s. 2; “40 Yıl Önce Cumhuriyet”, **Cumhuriyet**, 28 Temmuz 1976, S. 18678, s. 7.

⁹⁰ “40 Yıl Önce Cumhuriyet”, **Cumhuriyet**, 5 Kasım 1967, S. 15543, s. 6; “50 Yıl Önce Cumhuriyet Düğünlerde Hediye Vermek Yasak”, **Cumhuriyet**, 5 Kasım 1978, S. 19495, s. 6; “50 Yıl Önce Cumhuriyet, Men'i İsrâfat Kanununa Göre Yeni Talimatname”, **Cumhuriyet**, 07 Kasım 1978, S. 19497, s. 9.

eden bu uygulamaları bir anda ortadan kaldırmak mümkün olamamıştır. Keza, TBMM açıldıktan kısa bir süre sonra mesele, meclis gündemine alınarak müzakere edilmiştir. Kanun görüşülürken sorunun çok boyutlu düşünülmesi gerektiği anlaşılmıştır. Düğünlerde yapılan aşırı harcamaların evlilikleri azalttığı, buna bağlı olarak toplumsal ahlakın zarar gördüğü, fuhuşun ve dolayısıyla suç oranlarının arttığı ifade edilmiştir. TBMM, kamuoyunu da rahatsız eden bu ekonomik ve sosyal sorunu çözebilmek için bir yasa çıkarmıştır. “*Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu*” adıyla 25 Kasım 1920 tarihinde kabul edilen ve 28 Mart 1921 tarihinde yürürlüğe giren bu yasa toplumsal alışkanlıkları bir anda değiştirmese de yine de savaş koşullarında kısmen fayda sağlamıştır. Ancak daha sonraki yıllarda bu özelliğini kaybetmiş, toplumun refah seviyesinin artmasına paralel olarak kanunun varlığı zamanla tartışılır hale gelmiştir. Kanunun uygulanması bir anlamda yöneticilerin inisiyatifine kalmıştır. Kanunun uygulanmasına titizlik gösterilmesi için İçişleri Bakanlığı zaman zaman talimatlar göndermiştir.

Kanun yürürlükte olmasına rağmen bazı bölgelerde uygulanırken bazı yerlerde uygulanmayışı kamuoyunun tepkisini çekmiştir. Bu durum yasanın kaldırılmasını gündeme getirmiş ve sorun mecliste tartışılmıştır. Bilahare CHP, Anayasa Mahkemesine başvurarak kanunun anayasaya aykırı hükümler taşıdığı gerekçesiyle iptalini istemiştir. Konu, Anayasa Mahkemesinde görüşülmüş, kanunun anayasaya aykırı olduğu, kanunun yasakladığı hallerin toplumun ulaştığı sosyal ve ekonomik gelişmenin çok gerisinde kaldığı, yasaklanan hallerin toplumda yapılagelmekte olduğu, yasanın kamu düzeni ve sosyal ahlakı korumak için yeterli olmadığı, idare amirlerinin eğilimine göre bazen uygulanıp bazen uygulanmadığı, bu durumun vatandaşlar arasında eşit uygulama prensibini ortadan kaldırdığı ve kanun hâkimiyetinin zedelendiği gibi gerekçelerle iptaline karar verilmiştir.

Genel olarak bakıldığında devletin, vatandaşın evlenme usullerine müdahale etmesi demokratik olmayan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Ancak dikkatlice incelendiğinde kanunun tek amacının tasarruf olmadığı görülmektedir. Milli Mücadele döneminin olağanüstü koşulları göz önüne alındığında yasanın, şatafatlı düğünleri men ederek yoksulluk düzeyinde bulunan halkın tepkisini çekmemeyi amaçladığı da söylenebilir.

Sonuç olarak kanun, geleneksel alışkanlıklara müdahale etmesi açısından son derece ilginç olmakla birlikte, geniş bir uygulama alanı bulamamış, nitekim değişen şartlar nedeniyle yürürlükten kaldırılmıştır.

KAYNAKÇA**ARŞİV**

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA).

RESMÎ YAYINLAR

Ceride-i Resmîye,

Düstur,

Millet Meclisi Tutanak Dergisi,

Resmî Ceride,

Resmî Gazete,

TBMM Tutanak Dergisi.

TBMM Zabıt Ceridesi,

DERGİ VE GAZETELER

Cumhuriyet

Hâkimiyet-i Milliye

İ'tisam

Kadın

Milliyet

ARAŞTIRMA ESERLER

Aksoy, Mustafa, “Sosyal Hayatımızdaki Başlık-Kalın ve Mehir Kavramlarının Sosyolojik Tahlili”, **Türk Yurdu**, X/33, Mayıs 1990, s. 42-44.

Burak, Durdu Mehmet, “Camilla Jacquart’ın Raporuna Göre Atatürk Döneminde Türk Ekonomisi”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 16/1, Mart 2008, s. 221-236.

Bilmen, Ömer Nasuhi, **Hukuki İslâmiye ve İstılahatı Fıkhiyye Kamusu II**, İstanbul, 1985.

- Ercöşkun, Tülay, “Tuna Vilayeti, Yanya ve Konya Eyaletlerinde Evlenmeyle İlgili Düzenlemeler”, **Tarih Dergisi**, S. 52, (2010/2), İstanbul, 2011, s. 85-102.
- Erdentuğ, Nermin, “Yeryüzünde İnsan Toplumlarında ‘Başlık’”, **Aile Yazıları 4**, (Derleyenler Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), 2. Baskı, Ankara, 1991, s. 307-317.
- Ertaş, Şeref, “Bağımsızlığımızı Sağlayan Kanunlar ve Bugün”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2/2, 1981, s. 73-100.
- Müderrişoğlu, Alptekin, **Kurtuluş Savaşının Malî Kaynakları**, Ankara, 1990.
- Özdemir, Rifat, “Harput ve Çemişkezek’te Askerî Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı (1890-1919)”, **Aile Yazıları 1**, (Derleyenler Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), Ankara, 1991, s. 537-614.
- Pakalın, Mehmet Zeki, “Mehr, Mehr-i Muaccel, Mehr-i Müeccel” maddeleri, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, İstanbul, 1983, s. 443-444.
- Turan, Şerafettin, “Tanzimat Devrinde Evlenme Meselesi”, **Aile Yazıları 4**, (Derleyenler Beylü Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), 2. Baskı, Ankara, 1991, s. 55-57.